

Lähteiden
kulttuuriperintö
alueellisessa
vastuumuseotyössä

Intendentti, arkeologi Tytti Räikkönen

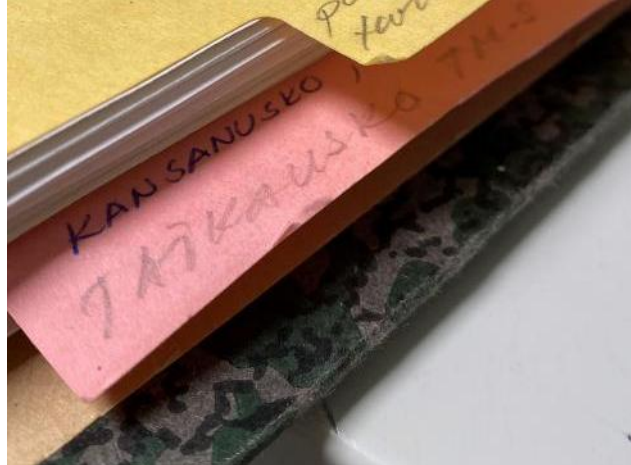
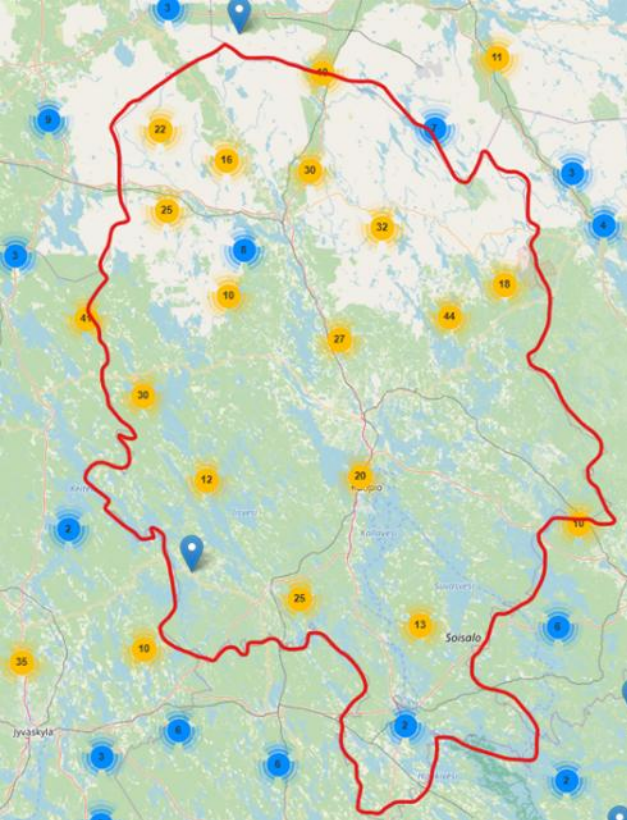
Pohjois-Savon lähdekohteita

- Muinaisjäännösrekisteri
 - VARK 1kpl – Kuopio Mustalähde
 - Tarina- ja kulttipaikat 5kpl , esim. Vesanto Papinlähe ja Vornan lähde
 - Ruhjelaaksot esim. Lapinlahti Helvetinkattila eli Elämän lähde, perimätieto liitetty lähteisiin mutta eivät lähdepohjaisia
 - Osa tarkastamatta, Sonkajärvi Uuranholi
 - Historiallisen ajan asuinpaikat, lähdekaivot tai lähderakenteet alakohteina
 - Puurakenteet 1kpl
- RKY-alueilla
 - Runni – 1700-luvun terveyslähde, edelleen terveyskylpylätoiminta
- Kadonneet, mutta kulttuuriperintötietoa
 - Esim. Kuopion historiallisen kaupunkikeskustan lähteet
 - 1700- luvun ruutukaavakeskustan alueella on sijainnut parikymmentä kaivoa (mm. Snellmanin puisto, Lyseon piha). Myös yksi terveyslähde, Hapelähde, kauppias Dahlströmin tontilla. Nykyisin paikalla on kerrostalo.

Miten näkyy Alvan työssä?

- Maankäyttö ja lausuttavat/ohjattavat – hyvin vähän
- Metsänkäyttö – välillä törmää epämääräiseen lähdetietoon maastossa
- Yleisöilmoitukset – tähän mennessä ei yhtään
- Yhteistyö ELY, Museovirasto – 2022 maasto
- Tarkastuslistalla edelleen myös lähdekohteita eri puolilla Pohjois-Savoa
- Näyttelyt – lähteisiin liittyvä perimätieto mukana parhaillaan Kuopio 250 juhlanäyttelyssä - Myyttiset

Miten voisi huomioida?

- Pienvesien huomiointi maankäyttöhankkeissa myös kp osalta, ei vain luonto
 - Inventointien ohjaus
- Ennallistamishankkeet - viranomaisyhteistyö
- Teemainventointi sekä yksittäiset maastotarkastukset – omat hankkeet
- Omien sekä olevien aineistojen hyödyntäminen
 - Arkistokokoelmat: museon keruuarkisto, lehtileikearkisto
 - Rahalöytökortisto: yksittäisiä rahalöytöjä lähteistä
 - Valokuva-arkistossa Mustalähteen kuvat muuten ei, ei myöskään esinekokoelmassa
 - Kotus, SKS (aarretarinat, parannusperinne jne)

Vornan lähteen legenda

Pakana-ajan uhripaikka, Bysantin kirkon eteen jätetty kuulovartio, romantiikkaa lähteen partaalla, Kekkosenkin mukana mielitettyineen

malle alueelle. Esimerkiksi
länmäessä on iso aarre lähteessä.

Kyseinen rahakattila nousee nä-
kyviin juhannusta vasten ja ainakin
pari henkilöä on sen nähnytkin.
Eräs pyykillä ollut nainen sai jo kat-
tilan kahvastakin kiinni, mutta me-
netti tilaisuutensa alkamalla kilju-
a ystävänsä nostaavaksi. Aarre anta-
in yhdele ihmiselle ja aarre

Vieremä Valkeiskylä

- Paikallistieto elää paikoin vielä kylissä: Vieremä Haajaisten tarinatie-kylämuisteluja
<https://www.haajaistenkoulukievari.com/tarinatie/>
- Pieneltä alueelta 7 lähdettä – eri käyttötarkoitukset, jokaisella eri funktio
- Taikalähde, Nöyryydennotko, Kirkkolähde, Ylämammmon lähde, ”maitohuone”, Runeporin lähde, Kirnun lähde
- Kotus nimiarkisto vain muutama
- Peruskartalla Kirnun lähde, muut?
- Maastotarkastukset kenttäkausi 2026

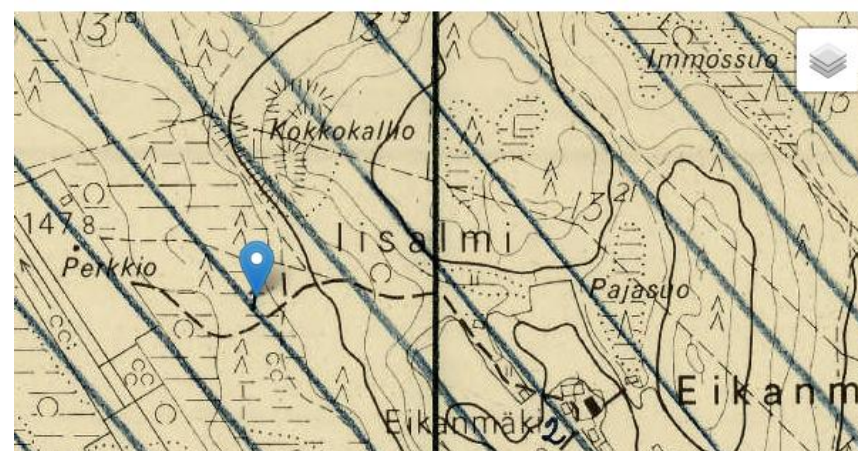
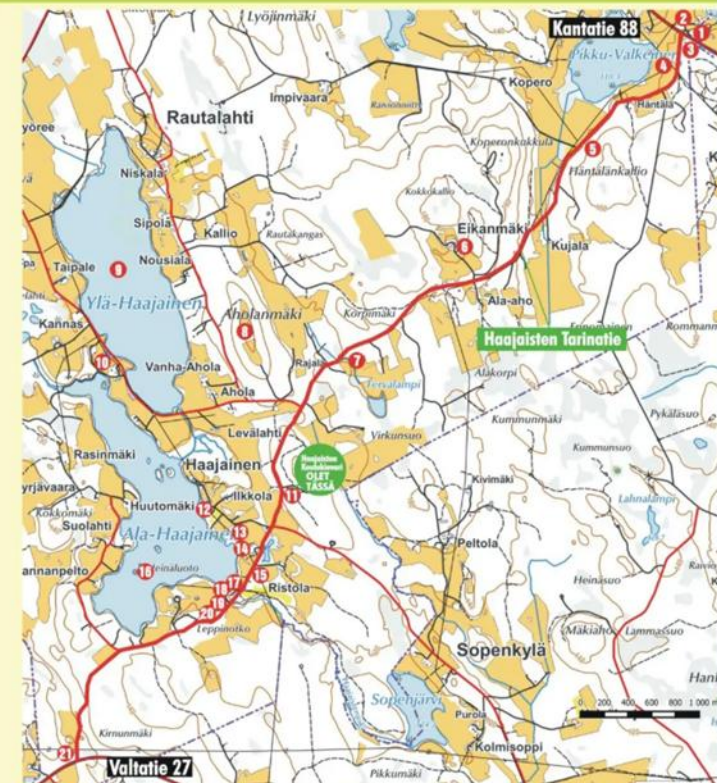
Haajaisten Tarinatie

- 1 Valkeisten kansakoulu**
 - * 1896-1968, koulumuseo,
 - * Puhelinkeskus 1912
- 2 Nurmela**
 - * Meijeri 1895, Nuorisoseura osti rakennuksen 1908, Keisari Aleksanteri I vierailu 27.8.1819
- 3 Kallioniemi**
 - * Puhelinkeskus 1941
 - * Posti 1946
 - * Ensimmäisen luokan postipankki
 - * Haajaiten posti haettiin Valkeisilta
- 4 Anttilan kestikievari 1910-1944**
- 5 Luutnantin rinne**
 - * Tarina venäläisistä, surmatuista luutnantista isovihan ajalta
 - * Tarina Koperon naurisvarkaasta
- 6 Eikanmäki**
 - * Toimi Vieremän ensimmäisenä vaivastalona 1928-1936
 - * Uhrinkivet, joista yksi on siirretty Eikanmäen tienristeykseen
 - * Nöyryydennotko, taikalähde, kokoontumispaikka
- 7 Tervapuro (Korpimäen alla)**
 - * Kummistarina huonosti tapeutuista venäläisistä
- 8 Aholanmäki**
 - * Vanha asuinpaikka, pillopiirtti, vainovalkeat, kivialtaa kaskeamisen ajalta, kivikautinen löyö
- 9 Ylä-Haajainen**
 - * Kuivatusjärvenneityksi 1873 ja 1905
 - * Järvimäen ja Rautalahden Mäntyniemi, Rosvo Lajja Kumpulaisen asuinpaikka
- 10 Viisala**
 - * Asuttu 1615 lähtien, luultavasti jo 1500-luvulla
 - * Kivikautinen löyö, reikäkivet
 - * Tarina aarrekaikosta
- 11 Haajaisten Koulukievari**
 - * Haajaisten kansakoulu 1895-1997
 - * Murtomäki, kivijalkakivet 1896
 - * Ruotutorppa koulun vieressä
- 12 Juntula (Juntalanmäki)**
 - * Juntusten kantakoti 1597
 - * Rahalöyö, Ruotsin vallan aikainen kolikko vuodelta 1634
- 13 Paavola (Kukkaro) 1801**
 - * Surmalahden tarina isovihan ajalta (1713-1721)
- 14 Kuistila, asuttu vuodesta 1625**
 - * Tarina venäläisistä ryöstäjistä
 - * Toimi matkamiesten yöpaikkana
 - * Kolkonlampi, tarina lampeen upotetuista venäläisistä
- 15 Humalaharju**
 - * Herman Säisä (s. 1864) rakensi kauppahuoneen 1904
 - * Herman Säisän poika Topias (s. 1902) oli merkittävä valokuvaaja
 - * Haajaisten posti 1910
- 16 Myhkyri**
 - * Nuorten tanssi- ja leikkisaari
 - * Tarina aarteesta
- 17 Rantala**
 - * Meijeri 1904
 - * Nuorisoseurantalo 1919
- 18 Työväen osuuskauppa Taisto**
 - * 1905-1959
- 19 Täperä**
 - * Oksasen mökki, jossa
 - * Perustettiin työväenyhd. 1906
 - * Saha ja mylly 1907
- 20 Patterinmäki**
 - * Sandelsin tukikohta Koljonvirran taistelun aikaan. Vanha työväentalon paikka
- 21 Kirnun lähde,**
 - * Kylälaisten vedenottopaikka
 - * Mylly 1800-luvulla
 - * Eino Säisän kotitalo
 - * Kurenpolvi seisake

Katso tarinat otakoiden takaa

Katso tarinat: www.haajaistenkoulukievari.com

Taikalähde

täcka/lähe :-lähtellä

Vieremä, Jisalmi, Eikanmäki
(3: 10 1)

Lähde Eikanmäeltä Perkkioon
menevän tien varressa. Kerro-
taan, että lähtellä on kastettu
ihmisiä kristinuskoon. (Kirkko-
Rytkönen, s. 1899).

Kiitos!

